

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS ATSTOVAS
EUROPOS ŽMOGAUS TEISIŲ TEISME**

Gedimino pr. 30, LT-01104 Vilnius, tel. +370 645 52 961,
el. p. karolina.bubnyte@tm.lt

Lietuvos Respublikos teisingumo
ministerijai

2023-07- Nr.
į 2023-07-14 Nr. (1.6 Mr) 2T-821

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS NEPILNAMEČIŲ APSAUGOS NUO
NEIGIAMO VIEŠOSIOS INFORMACIJOS POVEIKIO ĮSTATYMO NR. IX-1067 4
STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO**

Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė Europos Žmogaus Teisių Teisme (toliau – Vyriausybės atstovė), pagal kompetenciją išnagrinėjusi derinimui pateiktą [Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo Nr. IX-1067 4 straipsnio pakeitimo įstatymo projektą](#) (toliau – projektas), projekte nurodytoms pataisoms pritaria.

Primename, kad projekto aiškinamajame rašte nurodyta, kad projektas parengtas siekiant užtikrinti 2023 m. sausio 23 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – ir EŽTT) Didžiosios kolegijos priimto sprendimo byloje *Macatė prieš Lietuvą* (peticija Nr. 61435/19) (toliau – EŽTT sprendimas) įvykdymą. Toliau Vyriausybės atstovė teikia šias pastabas dėl minėto sprendimo byloje *Macatė prieš Lietuvą* tinkamam vykdymui svarbių aspektų.

Dėl neigiamo Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 16 punkto vertinimo EŽTT sprendime byloje Macatė prieš Lietuvą

Atkreiptinas dėmesys, kad sprendimą byloje *Macatė* priėmė EŽTT Didžioji kolegija. EŽTT Antrojo skyriaus kolegija perleido jurisdikciją Didžiajai kolegijai pagal Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – Konvencija) 30 straipsnį, nes buvo manoma, kad byloje keliama rimti klausimai, turintys įtakos Konvencijos aiškinimui (žr. sprendimo 8 ir 139 punktus).

1. EŽTT *Macatė prieš Lietuvą* sprendime pažymėjo, kad kai kurios iš šių Nepilnamečių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 16 punkte sąvokų yra gana neaiškios. Visų pirma, pasak EŽTT, tame pačiame įstatyme pateikta „skatinimo“ sąvokos apibrėžtis pakankamai nepaaiškina, ar vien homoseksualumo arba tos pačios lyties asmenų santykių paminėjimo pakanka, kad būtų taikomas 4 straipsnio 2 dalies 16 punktas; taip pat EŽTT atsižvelgė į pareiškėjos argumentą, kad įstatymas suformuluotas taip, kad jo reikalavimus atitiktų tik negatyvus tos pačios lyties asmenų santuokos

vaizdavimas (žr. sprendimo 185 punktą). Kaip bebūtų, EŽTT laikėsi nuomonės, kad įstatymo kokybės klausimas yra antraeilis, palyginti su ginčijamų priemonių pagrįstumo klausimu (žr. sprendimo 186 punktą).

2. Konkrečiai, EŽTT, atsižvelgdamas į Nepilnamečių apsaugos įstatymo 4 straipsnio 2 dalies 16 punkto priėmimo istoriją ir jo taikymo atvejus, neabejojo, kad šios nuostatos tikslas buvo apriboti vaikų prieigą prie turinio, kuriame tos pačios lyties asmenų santykiai pateikiami kaip iš esmės lygiaverčiai skirtingų lyčių asmenų santykiams (žr. sprendimo 195-198 punktus). Tiek ankstesnėje EŽTT praktikoje, tiek sprendime byloje *Macatè* EŽTT konstatavo, kad įstatymu įtvirtintas draudimas „propaguoti homoseksualumą ar netradicinius lytinius santykius“ nepilnamečiams nepadedą siekti teisėtų moralės, sveikatos ar kitų asmenų teisių apsaugos tikslų ir kad priimdamos tokius įstatymus valdžios institucijos patvirtina stigmą ir išankstinį nusistatymą bei skatina homofobiją, o tai nesuderinama su demokratinei visuomenei būdingais lygybės, pliuralizmo ir tolerancijos principais (žr. sprendimo 202, 215, 220 punktus; *Bayev ir kiti prieš Rusiją*, Nr. 67667/09 ir dar dvi, 2017 m. birželio 20 d., §§ 61, 83, 84). EŽTT nuolat atsisako pritarti politikai ir sprendimams, kurie atspindi heteroseksualių asmenų daugumos išankstinį nusistatymą prieš homoseksualių asmenų mažumą. EŽTT ne kartą yra konstatavęs, kad ir skirtumams dėl lyties, ir skirtumams dėl seksualinės orientacijos pateisinti taip pat reikia „ypač įtikinamų ir svarių priežasčių“. Skirtumai, grindžiami vien seksualinės orientacijos sumetimais, yra nepriimtini pagal Konvenciją (žr. sprendimo 209 punktą).
3. EŽTT tvirtai laikėsi nuomonės, kad priemonės, ribojančios vaikų galimybes gauti informaciją apie tos pačios lyties asmenų santykius tik dėl seksualinės orientacijos, turi platesnį socialinį poveikį. Tokios priemonės – nesvarbu, ar jos tiesiogiai įtvirtintos įstatymuose, ar priimtos individualiais sprendimais – rodo, kad valdžios institucijos teikia pirmenybę vieniems santykių ir šeimų tipams, o ne kitiems, t. y. mano, kad skirtingų lyčių santykiai yra socialiai priimtinesni ir vertingesni nei tos pačios lyties asmenų santykiai, taip prisidėdamos prie nuolatinės pastarųjų stigmatizacijos. Todėl tokie apribojimai, kad ir kokios ribotos apimtys ir poveikio jie būtų, yra nesuderinami su demokratinei visuomenei būdingomis lygybės, pliuralizmo ir tolerancijos sąvokomis (žr. sprendimo 215 punktą, taip pat *Bayev ir kiti*, minėta pirmiau, § 83).
4. EŽTT konstatavo, kad šioje byloje nėra pagrindo atskirai nagrinėti tuos pačius faktus Konvencijos 14 straipsnio (diskriminacijos uždraudimas) požiūriu. EŽTT sprendime pažymėta, kad skundo priimtinumą ir (arba) pagrįstumo klausimą pagal 14 straipsnį (dėl tariamos diskriminacijos, nukreiptos į informacijos turinį) EŽTT palieka nagrinėti tinkamoje byloje ateityje (žr. sprendimo 219-221 punktus). Tačiau prie šio sprendimo pridėta teisėjų Yudkivska, Lubarda, Guerra Martins ir Zünd atskiroji nuomonė, prie kurios prisijungia teisėjas Kūris, kuria teisėjai nepritarė Didžiosios kolegijos daugumos padarytai išvadai, kad nereikia atskirai nagrinėti pareiškėjos skundo pagal Konvencijos 14 straipsnį, taikomą kartu su 10 straipsniu. Tikėtina, kad kitose panašiose bylose EŽTT laikysis griežtesnio požiūrio ir nagrinės ir Konvencijos 14 straipsnio, taikomo kartu 10 straipsniu, tariamą pažeidimą, neapsiribodamas vien Konvencijos 10 straipsnio pažeidimo konstatavimu tokio pobūdžio bylose.

Dėl EŽTT sprendimo byloje Macatè prieš Lietuvą (peticija Nr. 61435/19) vykdymo

Remiantis Konvencijos 46 straipsnio 1 ir 2 dalimis, Aukštosios Susitariančiosios Šalys įsipareigoja vykdyti galutinį Teismo sprendimą kiekvienoje byloje, kurios šalys jos yra. Galutinis EŽTT sprendimas perduodamas Ministrų Komitetui, kuris prižiūri jo vykdymą.

Vadovaujantis Konvencijos 46 straipsniu Lietuvai kyla besąlyginė pareiga įvykdyti EŽTT sprendimą *Macatė prieš Lietuvą*. EŽTT sprendimo vykdymo procese valstybė be priteistos kompensacijos sumokėjimo privalo imtis atitinkamų individualių priemonių, siekdama nutraukti nustatytą Konvencijos pažeidimą ir, kiek tai įmanoma, atitaisyti jo padarinius, taip pat *imtis bendrųjų priemonių, siekdama nutraukti panašius pažeidimus arba užkirsti jiems kelią* (išskirta).

Vyriausybės atstovė praneša, kad gavo Europos Tarybos Ministrų komiteto (toliau – ET MK) sekretoriato raštą (reg Nr. 2023-05-11, 25R-175), kuriuo pažymėta, kad EŽTT nustatė, jog priemonės, kurių ėmėsi leidėjas, pavyzdžiui, laikinas knygos platinimo sustabdymas ir vėlesnis jos ženklėjimas išpėjimaisiais užrašais, buvo *tiesiogiai susijusios su vidaus teisės aktais*, taip pat su kelių kitų valdžios institucijų veiksmais taikant vidaus teisės aktą. ET MK sekretoriatas toliau rėmėsi pirmiau minėtais EŽTT sprendimo 217, 195-198, 215, 202 punktais. Atsižvelgdamas į pirmiau paminėtus probleminius aspektus EŽTT sprendime byloje *Macatė*, ET MK sekretoriatas informavo Vyriausybės atstovę, kad ET MK sekretoriatas siūlys Ministrų komitetui artėjančiame 1468-ajame posėdyje (2023 m. birželio mėn.) (DH) nagrinėti minėtą bylą taikant sustiprintą procedūrą, nes šioje byloje nustatyta sudėtinga problema ir būtinos visapusiškos bendrosios vykdymo priemonės siekiant išspręsti visus EŽTT nustatytus trūkumus. Tuo pačiu raštu Vyriausybės atstovė buvo informuota, kad ET MK vėliau gali svarstyti galimybę nagrinėti šią bylą pagal standartinę procedūrą, kai Lietuvos valdžios institucijos pateiks veiksmų planą ar ataskaitą, kurioje bus nurodytos priemonės, veiksmingai pašalinančios visus EŽTT nustatytus pažeidimus.

Pranešame, kad 2023 m. birželio 5-7 d. vykusio 1468-ojo DH posėdžio metu¹ ET MK dėl bylos *Macatė prieš Lietuvą* sudėtingumo nusprendė jai taikyti sustiprintą vykdymo priežiūrą².

Pažymime, kad derinimui pateiktas projektas, atsižvelgiant į jo priėmimo tikslus ir turinį, ET MK neabejotinai būtų laikomas tinkama ir pakankama *bendraja priemone, kuria siekiama nutraukti panašius pažeidimus arba užkirsti jiems kelią*, EŽTT *Macatė prieš Lietuvą* sprendimo vykdymo požiūriu. Taip pat atkreipiame dėmesį, kad Vyriausybės atstovė pagal Vykdymo taisykles turi pateikti veiksmų planą byloje iki š.m. liepos 23 d., tad

¹ https://search.coe.int/cm/pages/result_details.aspx?objectid=0900001680ab5535

² EŽTT sprendimų vykdymo priežiūra reglamentuojama Ministrų pavaduotojų 2010 m. rugsėjo 6 d. patvirtintuose EŽTT sprendimų ir nutarimų vykdymo priežiūros darbo metoduose. Pagal minėtus darbo metodus yra numatyta dvejopa (*twin-track*) sprendimų vykdymo priežiūros procedūra: standartinė (*standard*) arba sustiprinta (*enhanced*),

žr. [https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Inf/DH\(2010\)37&Language=lanEnglish&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383](https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Inf/DH(2010)37&Language=lanEnglish&Site=CM&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383).

Sprendimo vykdymo priežiūra pagal sustiprintą procedūrą nebūtinai reiškia, nors gali reikšti, kad byla bus sistemingai viešai svarstoma ET MK DH (žmogaus teisių) posėdžių debatuose, priimant EŽTT sprendimo nevykdančios valstybės narės atžvilgiu atitinkamas rezoliucijas, reiškiančias nerimą, susirūpinimą, raginimus ir pan. dėl bylos jau priimtų priemonių ir dar neišspręstų klausimų. Praktiškai sustiprinta vykdymo priežiūra gali reikšti ir tai, kad ET MK Sekretoriatui paveda intensyviau ir aktyviau bendradarbiauti su atitinkamomis valstybėmis, t. y. padėti joms rengti ir/arba vykdyti veiksmų planus, teikti ekspertinę pagalbą dėl numatomų priemonių pobūdžio, rengti dvišales ar daugiašales bendradarbiavimo programas (pvz., seminarus, apskritojo stalo diskusijas) dėl sudėtingų ir esminių klausimų. Prašyti bylos svarstymo debatuose ET MK gali bet kuri valstybė narė ir/arba Sekretoriatas. Byla bet kada gali būti perduodama iš vienos procedūros į kitą motyvuotu ET MK sprendimu.

skubus minėto projekto parengimas ir pateikimas derinimui iki minėto termino turėtų būti įvertintas kaip itin gera ir sutelkta valstybės valia ir pasiryžimas nedelsiant įvykdyti minėtą EŽTT sprendimą. Šios aplinkybės ypatingą svarbą įgyja pasirengimo Lietuvos pirmininkavimui ET MK, prasidėsiančiam 2024 m. gegužės mėn., kontekste.

Kilus klausimų ar neaiškumų, maloniai prašome kreiptis toliau nurodytu telefonu arba elektroniniu paštu.

Pagarbiai

Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovė
Europos Žmogaus Teisių Teisme

Karolina Bubnytė-Širmenė